

Předmluva [Nepředmětnost v myšlení a ve skutečnosti] [1986]

Předložený soubor textů má jisté oprávnění pouze jako studijní materiál pro ty, kdo chtějí o problému předmětného a nepředmětného myšlení, eventuelně předmětné a nepředmětné skutečnosti samostatně přemýšlet. Jsou to – s výjimkou již před lety otištěných článků – vlastně jen pracovní texty, naprosto nevhodné a taky neurčené k publikaci. Mohou být považovány spíše za jakási skripta. Spolu s prvními třemi již otištěnými pracemi – a také s připravovaným svazkem rukopisných fragmentů, bodů a podkladů k výkladům nebo diskusním příspěvkům – představují také soubor dokumentů z historie jedné cesty myšlenkového zkoumání. Nebývá zvykem dávat takto předčasně nahlédnout do archivů, které by asi měly spíše být pokrývány dalšími a dalšími vrstvami prachu a zapomnění. Situace je však objektivně i subjektivně dostatečnou omluvou takového počínání. Nemám velkou naději, že by se mi podařilo podat dost brzo dobře komponovaný systematický výklad tématu; a i kdyby k tomu přece jen došlo, možnost publikace by byla tak jako tak nepravděpodobná. Protože se však zdá, že alespoň v některých kruzích už téma přestalo budit dojem svévole a extravagance, a protože se problémem začínají zabývat někteří další myslitelé, starší i mladší, lze se nadít, že alespoň pro ně tento soubor může být jednak uvedením do úvah, které už něčeho dosáhly, jednak inspirací – pozitivní i negativní – k dalšímu přemýšlení.

S naléhavostí otázky, jak pojmout subjekt, aniž z něho myšlenkově učiníme objekt, jsem se setkal už v době studia na vysoké škole, zejména pak při vypracování některých partií své disertační práce. Postupem času ve mně vykristalizovalo přesvědčení o nutnosti nalezení nových cest myšlení. V diskusích, které probíhaly v ekumenickém semináři v Jirchářích, jsem byl nucen alespoň trochu systematictěji vypracovat své názory. Už tehdy jsem se pokusil charakterizovat a přiblížit situaci současného (evropského) myšlení jistou metaforou, jíž jsem pak čas od času užíval ve svých přednáškách. Po mnoha letech jsem našel tuto metaforu jako motto Quine-ovy knížky „Word and Object“; jako autor citátu je uváděn Otto Neurath, ale není uvedeno, odkud citát pochází. Dostalo se mi do ruky – a navíc ještě se zpožděním – až jedenácté vydání; kniha vyšla poprvé v roce 1960. Citát je proto asi ještě starší. Proto jej uvádím:

„Jsme jako lodníci, kteří musí svou loď přestavět na otevřeném moři, aniž by ji mohli v nějakém doku rozebrat a znovu sestavit z nejlepších dílů.“

(„Wie Schiffer sind wir, die Ihr Schiff auf offener See umbauen müssen, ohne es jemals in einem Dock zerlegen und aus besten Bestandteilen neu errichten zu können.“)

Únor 1986